

Svetlana Đokić, novinarka RTV Vijesti

Na samom početku želim da pozdravim sve ucesnike, ali i samu organizaciju ovakvog skupa. Posebno bih istakla kao pozitivnu cinjenicu da su organizatori imali dovoljno sluha da jedan o ucesnika rasorave o transparentnosti sudova bude i predstavnik medija.

Kao novinar koji više od 13 godina prati sudsku hroniku prvi put imam priliku da javno saopštim svoje mišljenje o uslovima pod kojima crnogorski novinari izvještavaju iz crnogorskih sudnica i šta je iz ugla medija donijela reforma pravosuđa.

Počela bih prvo sa pohvalama a one se u prvom redu odnose na imenovanje portparola Vrhovnog, Apelacionog, Visih sudova kao i Osnovnog suda u Podgorici.

Za pohvalu je i nedavna odluka predsjednice Vrhovnog suda da ucini dostupnim audio zapise završnih riječi i presuda za one slučajeve za koje se procijeni da je javnost zainteresovana. Nažalost tu se riječi hvale završavaju i počinju prve primjedbe - smatram da niko iz sudske grane vlasti ne može odlučivati u ime javnosti koji postupak treba, a koji ne treba biti dostupan medijima.

Ne bih da propustim da predocim kako Sud ima sklopljen ugovor samo sa jednom novinskom agencijom kojoj se uredno dostavljaju završne riječi i presude, a na sajtu sudova ne može se pronaći svaka završna rijec, tako da mediji koji nemaju sklopljen ugovor sa tom agencijom nemaju mogućnost da koriste audio snimak. Ovaj problem sam lično predočila portparolu Višeg suda, ali objasnjenje zbog cega je to tako nisam dobila.

Osim toga, elektronski mediji nijesu u prilici da predstave javnosti šta se zaista dešava iza vrata sudnice. U detaljnijem objasnjenju pomoci ce mi konkretan primjer – nedavno je prilikom izricanja presude u jednom veoma značajnom postupku, služba koja postavlja audio zapise, prilikom montaze snimka izostavila dio u kom je jedan od optuženih, nezadovoljan odlukom, uz grube riječi, demonstrativno napustio sudnicu a za njim i dio optuženih.

Poslovníkom o radu sudova, članom 59. Propisano je da na suđenju nije dozvoljeno fotografisanje, audio i audiovizueno snimanje, osim kada to odobri predsjednik Vrhovnog suda, o čemu mora biti upoznat sudija koji postupa u konkretnom predmetu. Postupajući sudija o takvoj odluci mora da bude obavijesten najmanje 24 sata prije početka suđenja. Postavlja se pitanje da li je ovo prazno slovo na papiru ili za crnogorsko sudstvo svih ovih godina nije postojao predmet koji bi po zavređivao da se i na ovaj način nađe u javnosti.

Proteklih šest godina, koliko radim za Televiziju Vijesti, ni jedan moj zahtjev za snimanje početka suđenja nije odobren uz obrazloženje da se na taj način krši pretpostavka nevinosti.

Pismena obrazloženja sam Vam dostavila kako biste imali jasniju sliku o razlozima zbog kojih se odbija zahtjev za snimanje početka suđenja.

Zbog toga i čudi odluka Vrhovnog suda da u jednom trenutku odškrine vrata i dozvoli da javnosti bude dostupan audio zapis pojedinih slučajeva, pogotovo ako se ima na umu da je poslovníkom zabranjeno audio snimanje sudija.

Sada želim da podsjetim sve prisutne da je u vremenu kada sam počela da pratim sudsku hroniku, crnogorsko sudstvo bilo je mnogo koraka ispred svih sudova u regionu - fotografisanje optuženih bilo je moguće uz pismeno odobrenje predsjednika Vrhovnog suda Crne Gore i koliko je meni poznato nije bilo slučajeva gdje je zahtjev odbijen.

Fotografisanje vijeca bilo je moguće ukoliko su članovi bili saglasni. Kada je riječ o video snimanju ne mogu da o njemu puno govorim jer tada nije bilo interesovanje televizijskih medija za suđenja ali ono o čemu mogu svjedočiti jeste da je jedna albanska televizijska stanica snimala početak suđenja u slučaju javnosti poznatom kao Orlov let koji je počeo u maju 2007.godine pred Visim sudom u Podgorici.

Reforma pravosuđa je sve ovo onemogućila. Više se ne mogu vidjeti slike optuženih a još manje video jer to nije dozvoljeno ni kada je riječ o Višem, Apelacionom ili Vrhovnom sudu pa čak i kada i sami optuženi preko advokata poruče da žele da javnost se upozna sa načinom na koji im se sudi, o čemu sam Vam takođe dostavila dokaz.

Ukoliko već pričamo o međunarodnim standardima, podsjetila bih na činjenicu da se suđenja u Hagu itekako snimaju i cine dostupnim zainteresovanim medijima. Možda je Hag daleko od nas, ali nijesu susjedne zemlje iz čijih sudnica nam skoro svakodnevno stižu slike optuženih.

Zato i imamo situaciju da su predstavnici sudske vlasti nezadovoljni izvještavanjem iz sudnice, jer priloge pravimo od izjava advokata i optuženih koje skupljamo, nakon završetka suđenja ispred zgrade Višeg suda, ali opet pod određenom zabranom. Naime, predsjednik Vrhovnog suda, zabranio je da novinari se okupljaju ispred ulaza uz obrazloženje da je na taj način ugrožena bezbjednost zaposlenih, zbog čega nas pripadnici policije koji obezbjeđuju sud vrlo često upute preko puta zgrade. Izjave u tim slučajevima nije moguće dobiti od predstavnika Tužilaštva jer napsuštaju zgradu kroz službeni izlaz, ne žele da komentarišu postupke koji su u toku, i do sada je jedino od njih bilo moguće dobiti izjavu prilikom nekog uviđaja.

Moram se kratko osvrnuti i na Strategiju reforme pravosuđa 2007 – 2012 kojom je bilo predviđeno održavanje redovnih konferencija za štampu najmanje jednom u 6 mjeseci, odnosno da predsjednici sudova u tom periodu obavijeste javnost o postignutim rezultatima. To se nije dogodilo kada je riječ o sudovima u Podgorici.

Sve konferencije, sem jedne održala je samo predsjednica Vrhovnog suda i to kada bi predstavljala izvještaj o radu sudova što je bilo jednom godišnje. Tu su novinari mogli da postavljaju pitanja ali samo predsjednici i pored toga što su konferencijama bili su prisutni predsjednici sudova. Pitanja njima nijesu bila dozvoljena sem u jednom slučaju, uz obrazloženje da će predsjednici organizovati konferencije. Kada je riječ o podgorickim sudovima do toga nije došlo zbog čega o radu sudova samo možemo saznati iz knjige o godišnjem radu sudova

U jednom slučaju samostalnu konferenciju je održala tadašnja predsjednica Apelacionog suda Crne Gore. To je bilo prije dvije godine i novinari su bili u prilici da postavljaju pitanja koja se tiču rada ovog suda.

Ništa bolja situacija nije bila ni s konferencijama koje je organizovalo Tužilaštvo. Moglo bi se reći da je to bila najzatvorenija institucija čiji sajt se ažurirao svakih nekoliko mjeseci. Čelnici tužilaštva, sa sigurnošću to mogu reći, tokom jedne decenije održali su samo jednu konferenciju za štampu gdje je tadašnja tužiteljka od novinara zahtijevala da joj unaprijed dostave pitanja koja će joj biti postavljena. Kasnije odražane konferencije bile su organizovane jedino povodom određenih istraga, poput afere Telekom, i podizanja optužnice u pojediniom slučajevima. Međutim, moram dodati da su čelnici Tužilaštva bili uvijek raspoloženi da odgovaraju na pitanja novinara kada bi ih presreli nakon nekog događaja na kojem su prisustvovali.

Situacija se sada promijenila, pa više nema potrebe da se tužiocima prave "novinarske sačekuše". Formiranjem PR službe u zakonskom roku se dostavljaju odgovori na poslata pitanja, sajt se redovno ažurira, a VDT već je imao susret sa medijima i najavio da to neće biti izuzetak već ustaljena praksa. Na prvu konferenciju se i dalje čeka. Zbog čega je nema kao objašnjenje iz Tužilaštva dolazi činjenica, koju mogu da potvrdim, da se mediji putem intervjua, gostovanja tužilaca u emisijama, ili postavljanjem pitanja mogu informisati o temama za koje su zainteresovani. Sama sam imala priliku da o aktuelnim temama u formi mini intervjua razgovaram i sa Vrhovnim državnim tužiocem I Specijalnim državnim tužiocem.

Na kraju bih iskoristila priliku da i pored toga što to nije tema skupa, ukažem na uslove u kojima novinari izvještavaju. Svjedoci smo da se posljednjih par godina suđenja u velikim sudskim slučajevima snimaju audio i video... To omogućava sudijama da proces vode brže ali ne i novinarima da olovkom u svesci koju drže na koljenima zapišu svaku izgovorenu riječ. Zato bih već sada iskoristila priliku da ukažem na potrebu da se novinarima omogući unošenje lap topova u crnogorske sudove kako bi i oni svoj posao lakše i kvalitetnije obavljali jer unošenje elektronskih uređaja nije problem već dugo u parlamentu, vladi i drugim državnim institucijama pa smatram da ne bi trebao biti ni kada je riječ o sudovima.

Zahvaljujem se na prilici da govorim o ovoj značajnoj temi.